

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

ТРАФИК НА ДЕЦА СРЕД УЯЗВИМИ РОМСКИ ОБЩНОСТИ

Policy Brief No. 54, юли 2015

Трафикът на хора е доходоносно престъпление и грубо нарушаване на човешките права, което засяга всички държави-членки на ЕС. Трафикът на деца заслужава специално внимание от страна на органите за борба с трафик, тъй като децата са особено уязвими към трафик, повторен трафик и виктимизация,¹ а броят на децата, трафикирани в ЕС, се увеличава.² От особена важност е предприемането на мерки за разследване, защита и превенция на трафика на деца и поради факта, че експлоатацията на деца и нарушаването на техните права има изключително негативен ефект върху децата и обществото като цяло.

Докато за явлението трафик на хора с цел сексуална експлоатация на жени вече има натрупани емпирични доказателства, други форми на трафик не са привлекли вниманието на изследователи, академици и експерти. Това означава, че жертвите на експлоатация остават извън обхвата както на механизмите за идентификация, така и на съществуващите мерки за подпомагане. Изхождайки от тези данни, консорциум от седем партньорски организации³ цели да разгледа три недобре проучени специфични форми на трафик на деца с цел да допринесе за изучаване на това как и защо децата стават жертви на експлоатация. Трите специфични форми са трафик на деца с цел просия, трафик с цел джебчийство и трафик с цел сексуална експлоатация на момчета.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

- Данните за трафик на деца са едновременно лимитирани и не описват реалния обхват на проблема. Емпирични данни за социално-икономическия и етнически произход на жертвите на трафик практически не са налични.
- Няма културно вкоренени практики, които са предпоставка за уязвимостта на ромите към трафик. По-скоро са налице социално-икономически фактори като бедност, масова безработица и ниско образование, които произтичат от съществуващото социално изключване на ромите и поставят тази малцинствена група в особена уязвимост към трафика.
- Ограниченият брой идентифицирани жертви на трафик на деца с цел просия в последните години може да бъде свързан с включването на повече родители и роднини в организацията на трафика.
- Типична стратегия на въвличане, която се използва предимно за жертвите на трафик с цел джебчийство, са ранните бракове в семейство, ръководещо мрежа за джебчийски кражби.
- Специфични групи момчета и транссексуални лица от ромски произход са особено уязвими към трафик с цел сексуална експлоатация. Жертвите, идентифицирани в криминални производства, не са насочени към механизми за подпомагане.

¹ Проучване на Международната организация по миграция (МОМ) от 2010 показва, че от 79 изследвани случаи на повторен трафик, 84 % включват деца или младежи под 25 години. IOM. *The Causes and Consequences of Re-trafficking: Evidence from the IOM Human Trafficking Database*. 2010.

² EUROPOL, *Child Trafficking in the EU*.

³ Център за изследване на демокрацията – лидер на проекта, и BIM (Австрия), Censis (Италия), ELIAMEP (Гърция), CEPSCU (Унгария), PiN (Словакия) and Soros Foundation (Румъния).

Експертни мнения и предишни проучвания разкриват значително присъствие на ромски деца сред жертвите на трафик с цел просия и джебчийство. Докато трафикът с цел сексуална експлоатация на момчета остава скрит и най-малко изучен, случаите с жертви от България (една от ключовите държави източници на жертви на трафик в ЕС) разкриват, че една пета от жертвите на трафик с цел сексуална експлоатация са момчета. Този факт, заедно с предишни наблюдения за факторите на уязвимост сред деца от ромски произход по отношение на проституцията и трафик, предопредели защо именно сексуалната експлоатация на момчета е третата проучена форма.

Голямото присъствие на роми сред жертвите на трафик предполага специфично внимание да бъде отделено на уязвимостта на тази група към трафика на деца, както и към механизмите за въвличане и експлоатация на ромски деца. Изследването не е базирано на хипотезата, че ромите са главните действащи лица в криминалните мрежи за набиране и експлоатация на жертви на трафик. Тъкмо напротив, предположението на партньорите в тази инициатива бе, че грубото погазване на човешките права на жертвите на трафик с цел експлоатация, засяга членовете на ромското малцинство непропорционално. Ето защо е нужно изследователи и експерти да положат значителни усилия, за да компенсират погазването на човешките права, да изработят целенасочени стратегии за превенция и да предложат ефективно и адекватно подпомагане на ромските деца, жертви на трафик, както и на техните семейства.

На фона на ограничените данни и високата чувствителност към темата за трафик на хора сред ромите като рискова група, **методите за изследване чрез участие на общността бяха идентифицирани като особено подходящи за събирането на информация за феномена трафик на деца.** Този тип изследване включва ромски експерти и живеещи в общността във формулирането на целите и провеждането на самото изследване. Това минимизира риска от стигматизация на ромските общности като гарантира чувствителност на изследователските

подходи и предоставя контекстуален анализ. Не на последно място, изследователските методи с участие на общността са от голяма полза за самата общност, тъй като предоставят знания и опит за участие в такъв тип изследване и едновременно с това запознават членовете ѝ с рисковете от трафик и експлоатация.

Работата на терен, проведена в четири от включените в изследването страни, традиционно смятани за страни на произход на жертви на трафик, се базира основно на методи на изследване с участие на общността. Методите за изследване с участие на общността позволяват да се повиши разбирането за риска от трафик между членовете ѝ, участващи в проучването, да се идентифицират рискови фактори за експлоатация от гледна точка на общността и също изгражда доверие и предоставя достъп до членовете на общността, които са били жертви на експлоатация. Ето защо е отделено специално внимание на това как самите ромските общности могат да подпомогнат институциите в борбата с трафика и в подобряване предоставянето на подпомагане на децата жертви.

Данни и тенденции

Съществуват сериозни пропуски в данните за трафик на хора, което сериозно затруднява развитието на политики, базирани на емпирични знания.

Най-значителният недостатък на официалните данни за трафик на деца са, че те обикновено включват само случаи на регистрирани жертви, които се предоставят чрез регистрирането на жертви, **идентифицирани в наказателни производства.** Тези данни не само не носят информация за социално-икономическия и етнически произход на жертвите, но също така **изкривяват реалните мащаби на феномена.** В тази връзка, според статистиката на Министерството на вътрешните работи в Австрия, за 2012 и 2013 година сред регистрираните от полицията случаи, само три жертви на трафик са

на възраст под 18 години⁴. Сходна е ситуацията в Словакия, където през последните три години има само 9 идентифицирани деца, жертви на трафик, докато през 2014 няма нито едно. Унгария не съобщава за международни жертви на трафик, докато Италия, главна държава дестинация за жертви на трафик, съобщава за 8 и 16 случая на деца, жертви на трафик, съответно за 2012 и 2013 година.

Тази статистика далеч не може да предостави точна картина за мащаба на феномена трафик на деца и **на практика обезсмисля голяма част от усилията да се противодейства на трафика и да се предостави помощ на деца**, които са потенциални жертви на експлоатация. Потенциалните жертви не получават достъп до необходимото подпомагане и това прави разликата в броя между идентифицирани и предполагаеми жертви изключително тревожна. В Австрия, според Доклада на работната група от 2012, *Drehscheibe*⁵ във Виена са се справили с общо 315 самотни малолетни от 2009 до 2011, 118 от които са потенциални случаи на трафик на деца⁶. Въпреки това, предположенията се потвърждават само в 3 случая.

Ниският брой на регистрирани деца, жертви на трафик, отразява едновременно предизвикателствата в **идентифицирането на ситуации на трафик, ограничените усилия за разследване** на този тип престъпление и **проблемите в законодателството по отношение преследването**. Проблемите в идентифицирането на ситуации на трафик са свързани с факта, че в много случаи децата не считат себе си за обект на експлоатация, особено когато са замесени членове на семейството, както и в ситуации, когато техните действия (просене, джебчийство, проституция) са източник на семеен доход. Изследването в Италия

и Гърция разкрива, че стереотипите срещу ромите и институционалната инертност могат да доведат до избягване на разглеждането на случаи на детска просия, които са възприети като „културно вкоренени“ практики. В България, корупцията на официалните лица от страна на заможни семейства, ръководещи джебчийските мрежи, води до много малък брой разследвания на този тип криминални дейности. Във всички държави, институционалната хомофобия си затваря очите пред момчешката и транссексуална проституция, което води до опасност вероятна експлоатация и принуда да останат незабелязани.

Сред страните-членки на ЕС, участващи в изследването, се забелязва **липса на готовност от страна на съдебните органи да преследват престъплението трафик**. Прокурорите рядко използват законодателството за трафик и по-често се обръщат към други части на наказателното право, свързани с извършеното престъпление, като например кражба, сводничество, агресивно просене. Например, служебно лице от Австрия докладва за 13-годишно момиче, което вече има 400 докладвани случая на джебчийство в полицията, но разследване за трафик не е проведено. Непозоваването на законодателството за трафик също означава, че децата нямат възможността да се облагодетелстват от „клаузата за ненаказуемост“ и подпомагането, предоставено на жертвите.

Докато данните за трафик на деца не могат да определят обхвата на проблема, **прокси данните дават по-добра представа** за децата в риск от трафик, сред които е много вероятно да има и реални жертви.

⁴ Bundesministerium für Inneres, Kriminalitätsbericht 2012, and 2013, достъпно на http://www.bmi.gv.at/cms/bmi_service/start.aspx#t_download.

⁵ *Drehscheibe* е временна грижа и подслон за самотни малолетни във Виена.

⁶ Федерално Министерство на вътрешните работи, 2. Österreichischer Bericht zur Bekämpfung des Menschenhandels 2009-2011 - Umsetzung des Nationalen Aktionsplans zur Bekämpfung des Menschenhandels von Jänner 2009 bis Dezember 2011, p 7, <http://www.bmeia.gv.at/aussenministerium/aussenpolitik/menschenrechte/schwerpunkthemen/kampf-gegen-menschenhandel.html>.

Прокси данните за просеци деца могат да посочат случаи на изложени на риск от трафик, както и потенциални случаи на трафик. Например в Гърция, само за 2010, работници на терен на ARSIS се обръщат към 191 чуждестранни деца по улиците на Солун, които просят и извършват спомагателни на просенето действия като продажба на носни кърпички, цветя, свещи или свирещи на музикални инструменти сами или с майките си. Данни от правната система за непълнолетни може да посочи потенциални случаи на трафик, които не са разследвани и преследвани като такива. В Италия, 342 чуждестранни деца са задържани от Службите за малолетни, най-често с обвинение за кражба (64 %), следвани със значителна разлика с обвинение за грабеж (8 %)⁷ и получаване на крадени стоки (5 %). В *Drehscheibe* Виена, за 2013, общо 202 деца са приети в институцията, 136 от които чужденци, предимно от Източна Европа и нетърсеци закрила. Децата, приети в *Drehscheibe*, са били в конфликт със закона, извършвайки джебчийство (63 % от децата), имали са нередовен статут на пребиваване (12 %), били са замесени в кражба (11 %) или проституция (9 %), или са извършили други нарушения (5 %). Ръководителят на *Drehscheibe* предполага, че 50 % от приетите деца може да са жертви на експлоатация/трафик. Въпреки това, разследване или преследване в рамките на австрийския закон за борба с трафика на хора не са последвали.

Официалните данни за трафик на деца също не информират за социално-икономическия и етнически произход на жертвите. Данните от съдебните производства не могат да хвърлят светлина върху произхода на децата, докато данните, събрани от доставчици на услуги и други заинтересовани страни, макар и носещи повече информация, не се анализират централизирано.

Докато нито една от страните, участващи в изследването, не предостави данни за етнически произход на жертвите, експертни оценки от различни заинтересовани страни (доставчици на услуги, полиция, служби за закрила на детето) посочват, че ромите съставляват около 90 % от

жертвите на трафик с цел просия и джебчийство, както и че малцинствените групи са високо представени сред жертвите на сексуална експлоатация. Значителния дял роми сред жертвите на трафик на хора предизвиква специално внимание към факторите, които правят членовете на етническото малцинство по-уязвими.

- Данните за трафик на деца са едновременно ограничени и непредставителни за обхвата на феномена. В страните-членки липсва централизиран механизъм за събиране на данни, а данни се събират от различни институции и спрямо различни индикатори.
- Като цяло липсват емпирични данни за социално-икономическия и етнически произход на жертвите на трафик.
- Проблемите в данните по отношение на трафика са свързани и с предизвикателства в идентификация на жертвите, и в преследването в рамките на анти-трафик законодателството.
- Индикаторите за трафик на хора и в частност на деца следва да бъдат осъвременявани регулярно с цел да отразяват новите аспекти на феномена и групите в риск. Национални и местни заинтересовани страни следва да бъдат обучени да разпознават тези индикатори сред рисковите групи. Следва да се положат целенасочени усилия за изграждане на капацитет сред местни социални и теренни работници да разпознават следи от експлоатация.
- Данните за трафик на деца следва да бъдат събирани централизирано (вкл. данни от доставчици на услуги и други заинтересовани страни) и периодично да бъдат преразглеждани. Националният рапортър или негов еквивалентен механизъм следва да играе централна роля в събирането и анализа на данни.
- Анализът на данни, вкл. предоставени по етнически и социално-икономически статус, следва да се използва като изходна точка на всички политики и да идентифицира ключови рискови групи и фактори на уязвимост.

⁷ Грабежът включва джебчийство.

- Следва да се извършват емпирични изследвания и работа на терен, базирани на методи с участието на общността, с цел да се идентифицират групи в риск от трафик, които не са в контакт с местните власти за борба с трафика на хора. Към настоящия момент тези групи не са отразени в статистиките и следователно изпадат като целева група на анти-трафик усилията.

Фактори на уязвимост на ромите към трафик на деца

Не съществуват специфични културно вкоренени практики, които правят ромите уязвими към трафик. По-скоро социално-икономически фактори като **бедност, високи нива на безработица и ниски нива на образование, резултат от продължително социално изключване** на ромите правят малцинството особено уязвимо към трафик. В **сегрегирани и бедни общности** риска от **криминализация** е съществено по-висок. В Унгария и Словакия се отчита склонност към криминализация среда сред младежи, която води до формирането на **младежки банди**. В тези младежки банди влизат ученици и отпаднали от училище деца, които извършват улични престъпления като кражби, грабеж или тормоз над други техни връстници.

Липсата на перспективи за започване на стабилна работа въкъщи мотивира ромските семейства да предприемат **високо рискова миграция** в търсене на по-добри икономически възможности в чужбина. Липсата на знания за регулациите на пазара на труда в приемащите държави, заедно с липсата на владеене на език и ниските нива на образование обаче, правят ромските мигранти податливи към експлоатация.

Феноменът **миграция от бедност** заслужава особено внимание, тъй като повишава уязвимостта на ромите към трафик. В Австрия „пътуващи от бедност“ пристигат предимно от Румъния,

България, също от Словакия, Унгария и понякога от Балканските страни, и остават в различни градове за максимум два до три месеца. Пътуващите от бедност просят или продават дребни предмети (цветя, списания) по улиците или свирят на музикален инструмент, придружени от децата си. Счита се, че около 60-70 % от тези хора са от етнически ромски произход. Броят им се е увеличил през последните 4-5 години, а тази тенденция е забелязана и от българските власти. В повечето случаи пътуващите от бедност нямат достъп до социални услуги като подслони за дневна грижа за деца, а семействата са уязвими към експлоатация от трафиканти, предлагащи заеми и подслон в замяна на труда им.

Миграцията на **родители, оставили своите деца въкъщи**, също може да допринесе за повишената уязвимост на деца към трафик. Децата са оставени на грижите на баби, други роднини или на по-възрастни сестри и братя. Гледачите имат трудности в грижата за тези деца, особено в тийнейджърска възраст. В Унгария такива деца често стават обект на приемна грижа, което повишава риска от попадане в младежки банди. В участващите в изследването страни изоставените деца също са в по-висок риск от ранно напускане на училище.

Липсата на гражданска регистрация също прави ромските деца особено уязвими към трафик. Това улеснява трафикантите да набират жертви и възпрепятства властите в техните опити да установят истинската самоличност на децата, транспортирани зад граница. За социалните работници и полицията е особено трудно да различат дали човекът, придружаващ детето, е негов родител или настойник, ако нямат документи за легитимация и идентификация. Липсата на гражданска регистрация на много роми, включително и на много деца, затруднява и националните власти да събират надеждна информация относно вида и честотата на случаите на трафик сред ромските общности, и означава още, че те остават извън мрежата от социални услуги и подпомагане, които държавите предоставят.

Отделни **традиционни практики**, срещани в ромските общности, като ранен брак, детски труд и мобилност, могат също да направят децата по-уязвими към трафик. Поради традиционния характер на такива практики, родителите и другите роднини, подпомагащи отглеждането на децата, не се замислят за рисковете и проблемите, до които може да доведе ангажирането на децата в работа с цел допринасяне за семейния бюджет вместо редовно посещение на училище. Доверяването на дете на роднина, приятел или познат, който обещава да му/й намери работа, може да се стори приемливо на родители, които не са наясно с реалните условия в една чужда държава. В допълнение, дългът към лихвари може да бъде използван като стратегия за набиране на деца с цел трафик. Ниското ниво на образование на родителите и децата ги прави особено уязвими към заблуда.

Други фактори като **предишна физическа или сексуална злоупотреба, израстване в държавни институции и предишно участие в проституция** също могат да увеличат възможността дадено дете да стане жертва на трафик с цел експлоатация. В България доклад, базиран на свидетелски показания на жертви на трафик, твърди, че 9 от 26 жертви на трафик споделят за преживяно домашно насилие и сексуална злоупотреба от родители, роднини, съпрузи и приятели преди да станат жертва на трафик⁸. Свидетелски показания на транссексуални лица, жертви на сексуална експлоатация и потенциално жертви на трафик, също разкриват предистория на физическа и сексуална злоупотреба в семейството.

Деца-жертви, набирани с цел просия, джебчийство и сексуална експлоатация на момчета и транссексуални лица: профили на жертвите, рискови групи и механизми за набиране и експлоатация

I. Трафик на деца с цел просия

Докато трафикът на деца с цел просия привлича значително световно внимание през 2003-2005, **обемът статистически данни и развитието на политики в областта на тази форма на експлоатация намаляват**. Както беше казано и по-горе, Италия и Австрия като типични страни дестинации докладват за много малък брой жертви на трафик за последните две документирани години, 2012 и 2013 (8 и 16 жертви, идентифицирани в Италия съответно и 3 жертви, идентифицирани в Австрия). Нито една от страните не е предоставила данни за просията като специфична форма на експлоатация.

Гърция, основна държава дестинация за деца и семейства, пътуващи с цел просия, идентифицира 34 деца-жертви между 2011 и 2013, като четири от жертвите са били трафикирани с цел просия. В съответствие с българския координационен механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина, 32 деца-жертви на трафик с цел просия са репатрирани през 2013 и 10 жертви през 2012. Главната държава дестинация за български жертви на трафик с цел просия е Гърция (22 случая), следвана от Австрия (5 случая), Белгия (1 случай), Франция (1 случай), Италия (1 случай), Испания (1 случай). Румъния докладва съответно за 13 и 11

⁸ Пак там.

случая за принудителна детска просия през 2012 и 2013.

Ограниченият брой случаи на идентифицирани деца, жертви на трафик с цел просия, **предоставя недостатъчни емпирични доказателства** за профилиите и **факторите на уязвимост** на ромското малцинство към трафик. Голяма част от информацията за трафик на деца с цел просия се отнася за периода 2003-2004 година, когато няколко такива случая са разследвани, включително румънски **жертви** от Кълъраш, **трафикирани в Италия** и **български деца, трафикирани в Австрия**.

Казус 1.

Разкрита мрежа за трафик през 2010 година, набираща деца от **румънския град Тандарей**, показва, че децата са трафикирани с фалшиви документи от нотариус. Документите били използвани да легализират пътуването на деца в чужбина в отсъствието на техен роднина. Разследването разкрива, че са били подписани договори между семействата, продаващи децата си и трафикант, поемащ контрола над тях. Според сведения, децата са продадени за £20,000 и трафикирани до Великобритания, за да се включат в организираната престъпна мрежа в Слау, Лондон, Манчестър и други градове. На децата е дадено фалшиво име и фалшив акт за раждане. Много от тях често са местени из страната, използвайки фалшиви документи за самоличност с цел многократно да се направят искания за получаване на детски помощи. С времето криминалната група започва да набира деца от различни националности (словаци, чехи и поляци, главно от ромски произход). Мрежата контролирала изпратените с цел просия, джебчийство и чистене на прозорци на коли деца от ромски произход.

Казус 2.

През 2013 година криминални разследвания разкриха операция на трафикантска мрежа в Италия, експлоатираща възрастни роми с увреждания от Румъния. Жертвите са набирани от бедни семейства в Румъния, транспортирани до Италия във фургони и принудени да просят на улиците и в метрото в Милано. Експлоатацията с цел просия е носела около 60 000 евро на месец на трафикантите.

Въпреки, че информацията от предишни разследвания е ограничена и случаите, включващи деца-жертви са остарели, те разкриват **доходоносната природа на детската просия**, което я прави привлекателна за организирани криминални групи. Още повече, неразкритите случаи на трафик на деца с цел просия говорят за **уязвимостта на бедните ромски семейства към експлоатация** чрез набиране за робски труд.

Ограниченият брой идентифицирани жертви на трафик на деца през последните години може да бъде свързан и с **повишеното участие на родители и роднини** в организирането на действията с цел просия в държавите от изследването. Тенденцията за участие на родители обхваща властите дали даден случай е трафик на деца, или дали става дума за експлоатация.

Протоколът на ООН за превенция на трафика изрично счита предаването на дете на друг човек за експлоатация на детски труд, както е дефинирано от Допълнителната конвенция за премахване на робството, търговията с роби и институциите и обичаите, сходни с робството (1956), да бъде форма на експлоатация, асоциирана с трафик. Параграф 3(а) за формите на „експлоатация“, включва „робство“, както и „услуги, робство или практики, подобни на робството“.

Ето защо според международното анти-робско и анти-трафик законодателство дете, което е изпратено да проси от родители или настойници,

докато продължава да живее с тях, не може да бъде считано за „предоставено“ на някого друго. По тази причина действията на родителите не могат да бъдат причислени към извършване на трафик.

В същото време обаче, децата, които са принудени да просят от техните родители при някои обстоятелства, могат да попаднат под защитата на Конвенция 182 на МОТ. Член 3 от Конвенцията включва (д) работа, която по своето естество или при обстоятелствата, при които се упражнява, е възможно да увреди здравето, безопасността и морала на децата, като най-тежка форма на детски труд. Видовете работа, спадащи под (д) са определени и официално изброени от съответните органи на национално ниво. Въпреки това, Препоръка 190 на МОТ за най-лошите форми на детски труд уточнява, че работа, която излага деца на физическа, психологическа и сексуална злоупотреба, както и работа в нездравословна среда или извършвана за дълги часове, трябва да бъде считана за „най-тежка форма на детски труд“.

Очевидно детската просия по улиците попада под защитата на международното законодателство за най-тежки форми на детски труд, както и за трафик на хора, когато децата са предоставени на трети лица. Изследователите от участващите страни обаче разкриват, че **случаи на детска просия във всичките седем страни на изследването рядко са поставяни под съмнение от органите, и рядко са разследвани в рамките на законодателството за борба с трафика, ако изобщо биват разследвани.** В Италия, **предразсъдъци и схващане за просията като „традиционно ромска“ културна практика** понижават бдителността по отношение на възможна експлоатация на деца. Следователно, съществува висока степен на свобода на действие от страна на местните институции в решението дали да се извършат действия, когато ромско дете е открито да проси на улицата и ако да, какъв вид действие да се предприеме. Няма единност в мнението между различните Съдилища за непълнолетни и между социалните работници в определянето на най-добрия интерес на детето, и в частност дали да бъде отделено от семейството му или не. Сходна е ситуацията в Гърция, където децата, открити да просят на улиците с възрастни, често са попадат в рамките на законодателството,

свързано с просия (Член 409 от Наказателния кодекс), с обвинения, повдигнати срещу родителя или възрастния, който е посочен за законен представител на детето.

С оглед на определяне факторите на уязвимост към трафик и събиране на данни за профилите на децата, замесени в тези дейности, е необходимо по-всеобхватно разбиране на феномена детска просия. Понастоящем наличните данни за профилите и случаите на детска просия са недостатъчни, най-често събирани чрез доставчици на услуги в държавите дестинации.

Могат да бъдат отделени **два основни модела** на просещи деца – деца между 0-5 години, просещи с възрастен (обикновено майката), и деца на възраст между 5-18, просещи сами, в групи или придружавани от възрастен. **Профилите на просещи деца** в Словакия са момичета и момчета на възраст от 5 до 18 години, като най-голямата група се състои от деца на възраст от 5 до 14 години. Българските деца, репатрирани заради просия през 2013, са предимно във възрастовата група 8-16 години, със само 3 случая на деца на възраст между 16 и 18 години. Тъй като по-възрастните деца са „по-малко успешни“ в просията, те по-рядко са замесени в подобни дейности. Изключение от това правило са **деца с увреждания**, които се смятат за „по-успешни“, независимо в коя възрастова група попадат.

Ромски деца, трафикирани в **Гърция** от съседни страни, нито се приобщават към ромски общности в Гърция, нито към ромската общност от страната им на произход. Тъй като всяка местна ромска общност има собствени характеристики и специфични културни особености, местните често не са отворени към настаняване на новодошли. **Дистанцията между мигриращите роми и заселените отдавна местни ромски общности е потвърдена** и от учени от Италия и Австрия.

Просещите деца в Гърция са най-често **настанени в апартаменти под наем в големи градове, където са експлоатирани**, често близо до центъра за да могат лесно да достигнат местата, където

извършват своите дейности⁹, докато градският живот потенциално намалява шансовете те да бъдат хванати и идентифицирани. Открито е и **засилено присъствие на български и румънски мигранти между просещите семейства в Гърция**. Това е улеснено от географската близост между северните части на Гърция и България, директен влаков транспорт от Букурещ, Румъния, както и приемането на двете държави в ЕС през 2007. Децата не посещават училище както в страните на произход, така и в страните на дестинация.

В Италия, замесените в просия деца принадлежат на наскоро пристигнали семейства, предимно от Румъния, живеещи в незаконни лагери. Действията на улицата могат да включват едновременно най-малките деца, често носени от техните майки, и най-големите. След настъпване на пълнолетие повечето момичета продължават да просят, докато момчетата са включени в събирането на желязо и мед. В Италия и Австрия **липсата на механизми за подпомагане като дневна грижа за децата, не оставя никакви алтернативи пред родителите освен да включат дори най-малките деца в рискованата просия по улиците**.

Румънските деца, трафикирани с цел просия, са **настанени в много лоши условия**: апартаменти под наем за 15-20 човека, каравани, изоставени къщи и паркове. Според изследване, базирано на случаи на подпомогнати жертви, децата трябва да просят на улиците между осем и четиринайсет часа на ден в претъпкани райони – входове на магазини, супермаркети, училища, църкви, ЖП гари, пазари, туристически атракции. Експлоатиращите наблюдават отблизо и използват физическа сила и заплахи, за да си осигурят подчинение.

По отношение на феномена „**пътуващи от бедност**“, идентифициран в Австрия, свързан с детската просия и описан по-горе във факторите на уязвимост, болшинството от мигрантите са от ромски произход. Те идват от Румъния, Полша и Словакия, а други държави на произход са Унгария, Чехия и България. Генерирането на доходи в Австрия се концентрира върху просия, работа ден-за-ден и еднократни случаи на проституция.

Пътуващите от бедност, идващи от Румъния, организират пътуването и престоя в Залцбург посредством семейството или с помощта на приятели и съседи. Заедно с възрастните, около 39 деца са пристигнали в Австрия, за да „помогнат на техните родители – повече или по-малко – с просия“¹⁰. Засилващият се феномен на миграция, предизвикана от бедност, е също потвърдена от Българските органи за закрила на детето.

Експертни оценки сочат, че **повече от 90 % от децата, просещи по улиците на страните от ЕС, са от ромски произход**. Доставчик на услуги в Австрия предупреждава, че около 20 % от просията може да е свързана с криминална мрежа и съответно да бъде считана за трафик на деца.

- В много случаи, децата, просещи по улиците, са силно **лоялни и емоционално привързани към техните семейства**, дори ако са замесени в тези дейности под техен контрол. Това възпрепятства значително усилията за идентификация на експлоатацията, тъй като децата може да не се считат за жертви.
- Затваряйки си очите пред **детската просия, определяйки я като „културна практика“** на ромите, се блокират усилията да се направи индивидуална оценка на всяка ситуация с цел оценяване нуждите на детето и изследване на индикаторите за експлоатация.
- Случаите на детска просия трябва да бъдат разгледани от държавните органи и **внимателно изследвани случай по случай**, с препратка към най-добрия интерес на детето.
- На семейства, прибягнали до просията като стратегия за оцеляване, трябва да бъде предоставено **необходимото подпомагане, за да осигури адекватна грижа за детето**, достъп до образование и приемлив подслон.

⁹ Интервю с уличен работник и отговарящ за проекти за борба с трафика на деца, Арсис, Солун, Гърция, 8 юли 2014.

¹⁰ Schoibl, Notreisende und Bettel-MigrantInnen in Salzburg, Salzburg, Juni 2013.

- Съществуването на **насилие, робски труд и експлоатация** както на цели семейства, така и на деца, трябва да бъде внимателно изследвано от органите на реда и работниците на терен, които са в контакт с просещите семейства.
- Местните и национални органи трябва да преминат **обучения** за разпознаване на индикатори на експлоатация и трафик с цел просия.
- **Организациите, базирани в ромските общности**, трябва да бъдат включени в повишаването на осведомеността сред най-маргинализираните групи за рисковете от експлоатация чрез робски труд, негативните ефекти за децата от опасна работа и възможностите за помощ.
- **По-нататъшно изследване** трябва да бъде проведено по отношение на ситуацията и нуждите на пътуващите от бедност, с цел да се идентифицира уязвимостта им към трафик и експлоатация.

II. Трафик на деца с цел джебчийство

Подобно на други форми на експлоатация, **официално регистрираните деца-жертви от седемте участващи в изследването държави предоставят малко данни за профилите на жертвите**. В Австрия, Италия, Гърция, Словакия и Унгария няма официално регистрирани жертви за 2013. Такава информация е достъпна в две от типичните страни на произход – България и Румъния. Румънските органи докладват за осем случая на деца, жертви на трафик с цел джебчийство, регистрирани за първите шест месеца на 2013, три жертви, регистрирани за 2012 и две идентифицирани за 2011. В България, официалната статистика от досъдебните производства не посочва наличието на жертви на трафик с цел джебчийство, но информация за подобни случаи е предоставена от Държавната агенция за закрила на детето. Докладите на Държавната агенция за закрила на детето показват

увеличаване броя на случаите на деца, жертви на трафик с цел джебчийство, репатрирани от чужбина от 11 случая през 2012 до 18 случая за 2013. Повечето от жертвите са момичета на възраст между 13 и 16 години. Две-трети от жертвите, 12 от 18, са идентифицирани да пребивават в чужбина с член на семейството или роднина и една-трета от тях са били без придружител. Интервюта с експерти също потвърждават, че повечето от жертвите са въввлечени в джебчийство посредством семейни джебчийски мрежи¹¹. През 2013, повечето от жертвите са трафикирани до Швеция (четири жертви), следвани от Италия, Испания и Великобритания (три жертви за всяка от трите държави).

Освен официалната статистика, доставчиците на услуги хвърлят малко светлина върху **профилите на децата, жертви на трафик с цел джебчийство**, както и на децата, **извършващи дребни престъпления, които са в риск от експлоатация с цел трафик**. В България, доставчиците на услуги и експерти сигнализират, че повечето деца, жертви на трафик с цел джебчийство, произлизат от ромската общност. Според доставчиците на услуги, децата жертви на трафик с цел джебчийство са от добри семейства, грамотни и имат някаква завършена степен на образование. Както е илюстрирано в данните на Агенцията за социално подпомагане, най-често жертви са момичета на възраст от 13 до 18 години. Възрастовата група е същата за жертвите от Румъния, където юноши между 14-17 години са най-уязвими към трафик. В Румъния и България децата, трафикирани с цел джебчийство са **първо експлоатирани за подобни дейности в държавите им на произход, след което са транспортирани в чужбина**. Наблюдават се елементи на „ротационна система“, при която деца остават на едно място/държава само за кратък период от време, и веднага след като са регистрирани от органите, незабавно биват местени другаде. В България печалбите се насочват към семействата, управляващи джебчийската мрежа, и по този начин допринасят

¹¹ Интервю с експерт от АСП, София, октомври 2014 г., интервю с експерт от МКБТХ, Пазарджик, май 2014 г.

за значителното богатство на някои от „кланове“¹², замесени в джебчийството¹³. В Румъния изследването показва, че в джебчийски дейности могат да бъдат въвлечени както членове на заможни общности, така и на най-бедните.

Доказателства, че ромски деца са замесени в джебчийски кражби, се предоставят и от **държавите дестинации**. От 2003 до края на 2007 година в Рим, както и в други италиански градове, е имало многобройни случаи на румънски деца на неподсъдима възраст, замесени в джебчийски кражби. Доказателства разкриват, че децата са станали жертва на трафик и че родителите са ги предали на така наречените „чичовци“, на които ежедневно е трябвало да носят постъпленията от кражбите.

Изследването в Италия е показало, че децата представляват само последната брънка в една **изключително сложна криминална верига**, чието първо ниво се състои от възрастни лидери, които се грижат за икономическото управление на печалбата. Средното ниво е представено от по-големи момчета, които са отговорни за инструктирането и управлението на децата по време на техните джебчийски дейности по улиците и защитата им както от органите на реда, така и от жертвите на джебчийските кражби. По-големите деца също имат грижата да вземат попечителство за децата под 14 години, които не могат да бъдат арестувани или съдени.

Децата, подпомагани от подслонът *Drehscheibe* във Виена, и хванати в извършването на джебчийство, са почти изцяло от **ромски произход и предимно момичета**. Те са били принудени да изкарват по 350 евро на ден. Ако не изпълнят изискването, биват подлагани на насилие или принудителна проституция. Сериозната езикова бариера допълнително увеличава уязвимостта на тези деца, правейки търсенето на подпомагане и

изграждането на доверие с доставчиците на услуги по-трудно.

Типична **стратегия за набиране** на деца, жертви на джебчийство е **ранният брак** в семейство, управляващо джебчийска мрежа. Други използвани стратегии са подобни на набирането на деца с цел просия и могат да включват **„робски труд“**, когато детето е използвано да върне семеен дълг на член на криминалната мрежа.

Има няколко **ключови фактора, които значително затрудняват разследването на експлоатацията на деца с цел джебчийство**. Първо, докато действат посредством семейна мрежа, децата, извършващи джебчийските кражби, не се чувстват жертви на експлоатация. Доказателства от Австрия, България и Италия разкриват, че такива деца могат да бъдат награждавани за своята незаконна дейност и могат да се чувстват горди, че допринасят за семейния бюджет. Недоверието към органите на реда означава, че в подобни случаи те рядко търсят подкрепа или защита. В България, връзката със семейството е запазена, дори когато детето е репатрирано заради извършване на престъпление в чужбина. Когато децата са експлоатирани за джебчийство и са насочени към кризисен център, семействата успяват да върнат децата в семейството си възможно най-скоро и далеч преди предписаният шест-месечен престой в центъра да е приключил¹⁴.

Второ, престъплението **може да бъде разследвано само ако детето е хванато на местопрестъплението**. Дори и в тези случаи, връзката с възрастните, извличащи печалба от тези действия, не може да бъде проследена. По този начин децата са криминализирани, ако са на неподсъдима възраст, или изпратени в съответните институции, ако са под възрастта за криминализация. Както и в случая на детето с 400-те обвинения за джебчийство в Австрия, подобни

¹² Терминът „клан“ е използван, за да акцентира върху възгледите на респондентите от ромски семейства и разширени семейства, принадлежащи към подгрупата на Кардарашите. Терминът не е използван в антропологичен смисъл, отнасяйки се до група хора, обединени от реални или възприети родство или произход, както няма нито интервюиран човек, нито етнографско проучване, което да потвърди подобни връзки в разширените семейства, свързани с респондентите.

¹³ Интервю с полицейски служител, Пазарджик, септември 2014 г., интервю с член на МКБТХ, Пазарджик, май 2014 г.

¹⁴ Интервюта в кризисен център, София, Балван, интервю с член на МКБТХ, Пазарджик, май 2014 г.

случаи рядко водят до разследване за трафик на хора.

Въпреки че в Унгария и Словакия няма регистрирани никакви случаи на деца, трафикирани с цел джебчийство, изследователите от тези страни очертаха конкретни **рискови групи** за трафик на деца с цел джебчийство. В Словакия, деца на възраст 5-15 години от семейства, живеещи в изключително лоши социално-икономически условия и извършващи криминални дейности като джебчийство, кражби от магазини, кражби на метал и др., са уязвими към различни форми на експлоатация. Уязвимостта се засилва в случаите на пристрастяване към различни субстанции, които ги правят податливи към отчаяни опити за намиране на пари.

В Унгария, джебчийството е част от престъпленията, извършвани от **младежките банди**, което поставя децата в силно криминализирана среда. Децата на възраст между 8 и 10 години и по-големите от тях между 14 и 20 извършват закононарушения на много ранна възраст, без да са били директно принудени, а по-скоро поради нуждата от социализация в тази криминална среда. Такива деца могат да бъдат лесно привлечени към участие в организирани криминални дейности и могат да станат жертви на експлоатация на трафик с цел криминални дейности.

- Трафикът на деца с цел джебчийство е една от най-малко разпознаваемите форми на трафик, тъй като **връзката между децата и експлоататора е трудна за определяне** и възможността за идентификация може да започне само ако детето е хванато по време на извършване на престъплението. Това означава, че в много случаи по-големите деца, които са жертви на престъпление, могат да бъдат наказани за действия, извършени под въздействието и принудата на трафикантите.
- В много случаи, джебчийството е организирано в рамките на **разширени семейства** от затворени общности, което значително намалява възможностите да се предприемат действия за превенция и проблемът да бъде адресиран с подход отдолу нагоре в рамките на общността.

- Правоприлагащите органи и тези за закрила на детето **трябва да бъдат обучени да разпознават знаците на влияние над и експлоатация на деца**, хванати в извършването на джебчийски кражби. Трябва да се осъществява внимателно преразглеждане на случаите на повторни нарушения с цел идентифицирането на организирана престъпност.
- Специално внимание трябва да бъде обърнато на **идентифицирането** на жертви на трафик или на деца в риск **сред криминализирани младежи и деца, извършили престъпления**. Трябва да бъдат разработени въпроси и индикатори с цел да идентифицират признаци на експлоатация.
- Следва да се положат целенасочени усилия в разследване, което **„следва парите“** и разкрива източниците на подозрително богатство сред мигриращите общности.
- Ромските организации трябва да предприемат **кампании, увеличаващи осведомеността** за рисковете и ефектите от ранния брак, включващи напускане на училище и риск от експлоатация.

III. Трафик на деца с цел сексуална експлоатация на момчета и транссексуални лица

Докато случаите на подпомогнати деца, жертви на трафик с цел просия и джебчийство, и експертните мнения предоставят някакви емпирични данни относно **профилите на децата**, то подобен източник на информация за профила на момчетата, трафикирани с цел сексуална експлоатация, липсва напълно. Статистическите данни, предоставени в България, разкриват, че сред решенията на съдилищата в периода 2011-2013 година, всяка година е имало между 10 и 14 случая на момчета, жертви на трафик с цел сексуална експлоатация. Това се равнява на една пета от жертвите на сексуална експлоатация. Въпреки това, **жертвите, идентифицирани по време на досъдебните производства, не са**

насочени към подпомагане. По подобен начин в Румъния много малко момчета са били официално регистрирани като жертви на сексуална експлоатация през последните години. Осем случая на момчета, жертви на трафик, са документирани от румънските власти през 2012 и 14 са регистрирани за 2010. Важно е да се отбележи, че румънските жертви също не са насочени към подпомагане. Въпреки че няма идентифицирани момчета, жертви на трафик с цел сексуална експлоатация в Унгария, статистиките на Единната система за криминална статистика на разследващите власти (ENYÜBS) показва 5 случая на сексуална експлоатация за 2013.

Изследването във всички участващи държави дава **ясни индикатори, че конкретни групи момчета и транссексуални лица от ромски произход са особено уязвими към трафик с цел сексуални услуги** и някои вече са били **жертви на сексуална експлоатация.**

Проституция на ромски момчета и транссексуални лица е засечена в четири държави, типично смятани за държави на произход на жертви на трафик. Предишни изследвания в България разкриват растящ брой ромски транссексуални лица, предлагащи сексуални услуги по улиците¹⁵. Това явление, от една страна, се отдава на относително ниската степен на осъждане на еднополови сексуални актове сред проучените ромски общности. Явлението също така може се обясни с наличието на мъже, които живеят в крайна бедност и които прибегват до секс за пари¹⁶. Според доклад относно ХИВ/СПИН и секс работниците, по-голямата част от тях са травестити от ромски произход, които работят в прикрита среда поради стигмата върху мъжката проституция. Проучването сочи, че ромските момчета започват да проституират като непълнолетни, като някои от тях са ХИВ-позитивни и страдат от пристрастяване към хероин¹⁷.

Мъжката и транссексуалната проституция съществува и в ромските общности в Унгария, Словакия и Румъния. В Словакия, ромските момчета все повече навлизат на секс пазарите или като хомосексуални, или като травестити. Техните клиенти са обикновено туристи, посетители на ресторанти или шофьори, преминаващи покрай местата, на които се извършват услугите. Момчета и транссексуални лица, които също могат да станат жертви на принудителна проституция в Словакия, са във възрастовата група от 17 до 19 години. Тези, които предлагат сексуални услуги, се срещат и създават затворено общество, където разменят „оферти за работа“. Подобно затворено общество е забелязано също в сегрегирани ромски квартали в България.

В Унгария „скритата проституция“ на ненавършили пълнолетие момчета се счита за повишаваща риска от трафик на деца. Млади момчета и момичета са въввлечени в проституция, при която сводниците ги водят директно до техните клиенти, като по този начин избягват видимостта на уличната проституция.

Международният аспект на мъжка и транссексуална проституция е виден във всяка от изучаваните държави. Транссексуалните секс работници, идващи от България, са много мобилни, пътуващи предимно до Германия, Белгия и други западноевропейски държави¹⁸. Типични дестинации, идентифицирани по време на проучване в три български ромски общности, включват също Бордо, Париж, Сен-Тропе и други градове във Франция, както и градове в Испания и Германия. Органите, борещи се с трафика в Румъния, се позовават на клиенти в Италия и Испания, търсещи момчета/деца и използващи мрежата за трафик с цел да изпълняват специални желания. Жертвите са набирани най-вече от домове за деца лишени от родителски грижи с обещания за по-добър живот. Момчетата

¹⁵ Amirkhanian, Yuri, Kelly, Jeffrey [...], and Khoursine, Roman. (2013) High-Risk Sexual Behavior, HIV/STD Prevalence, and Risk Predictors in the Social Networks of Young Roma (Gypsy) Men in Bulgaria.

¹⁶ Пак там.

¹⁷ TAMPER Bulgaria, National report on HIV and sex work 2007.

¹⁸ Пак там.

са преведени през граница, използвайки фалшиви документи за самоличност. Ако малолетният е „успешен“, той остава в тази форма на експлоатация, ако не – пратен е да проси по улиците. В Словакия, травеститите, предлагащи сексуални услуги, започват да пътуват в чужбина, предимно в Германия, Австрия и Кипър. В заключение, изследването представя доказателства за присъствието на румънски момчета, проституиращи в Унгария.

Проституцията на ромски момчета е била широко разпространена в Италия до 2008 година, като през периода от 2004 до 2006 година се регистрира бум. Феноменът е особено видим в Рим и други италиански градове. Ромски деца, най-вече от Румъния, се съревновават с юноши, вече работещи на улиците, и по-конкретно румънци, които не са от ромски произход. Съревнованието е под формата на предлагане на по-ниски цени и по-малки деца: румънските младежи са били на 16 и повече години, докато сред ромските деца има и момчета на възраст под 16 години, които са по-привлекателни за определена категория клиенти. Според данни на италиански изследователи, през последните години този феномен значително е намалял. Въпреки това, все още има случаи на ромски момчета, предлагащи сексуални услуги в Рим и Неапол, които са в конкуренция с непридружени египетски деца, и в по-малка степен – тунизийски момчета.

Докато международният аспект на мъжка и транссексуална проституция на роми от Източна Европа може да бъде проследен, **елементът на експлоатация**, нужен с цел да предостави доказателства за наличие на случай на трафик на деца, е по-труден за идентифициране. В страните участнички в изследването са налице **институционална хомофобия** и представи като „мъжката проституция е доброволна“ и „това си е работа на гейовете“, които **блокират в сериозна степен възможността за проследяване на признаците на експлоатация и трафик** на хора.

В ромските общности, в които беше проведена работата на терен, са налице организирани престъпни мрежи за експлоатиране и на ромски жени за проституция в чужбина. Сводничеството е особено видимо в България, където „улицата на

сводниците“ е ясно идентифицирана по време на упражнение за очертаване границите на общността. От криминологична гледна точка е възможно да се приеме, че мъжката проституция и транссексуалният секс пазар могат да функционират независимо от мрежите за женска сексуална експлоатация, като по този начин трафикантите се отказват от вероятната печалба от мъжката и транссексуална секс работа.

В тази връзка доставчиците на услуги в Италия също се позовават на разделянето и контрола на зоните на проституция в Италия от престъпните мрежи. В заключение, **признания на български момчета травестити, предлагащи сексуални услуги в чужбина, разкриват отчетливи елементи на принуда и експлоатация**. В един конкретен случай, сводникът на транссексуален секс работник е отнел документите за самоличност и е използвал заплахи и физическа саморазправа, за да си осигури изплащането на невъзвръщаем „заем“ за организирането на транспорт и подслон – типична стратегия за принуда от страна на трафикантите.

Доказателства от изследванията в България, Румъния и Словакия разкриват, че **методът „любовник“, традиционно използван за набирането на жени с цел трафик**, също е използван върху момчета и транссексуални лица, жертви на сексуална експлоатация. Познат започва да търси момчетата и транссексуалните лица с обещания за защита, луксозни подаръци и лично благодетелстване, използвани за да убедят жертвата да замине за чужбина. Не на последно място, в няколко от документираните случаи в Румъния и свидетелски разкази в България, семействата на момчетата и транссексуалните лица са наясно, че децата им предлагат сексуални услуги, но приемат това тяхно поведение, тъй като то допринася за семейния бюджет.

Сериозен **фактор на уязвимост** към сексуална експлоатация на момчета, засечен във всички държави на произход, е израстването в държавна институция. Липсата на подходяща грижа и внимание към децата, израстващи в така наречените „институции“ или „сиропиталища“, завещани от социалистическата система на

децата, лишени от родителски грижи, води до развитието на високо рисково поведение още от ранна възраст. Физическата и сексуална злоупотреба разрушава всякакви механизми за самозащита, които детето трябва да развие, за да избегне експлоатация. По този начин децата са примамени към проституция и има много регистрирани случаи на злоупотреба на педофили с деца, живеещи в институции. Следващата стъпка – да бъдат примамени да работят и пътуват в чужбина и по този начин да станат жертва на трафик – не е трудна за предприемане.

В допълнение, изследването в Словакия и Унгария разкрива, че момчета, предлагащи сексуални услуги, често страдат от различни психични заболявания, които са комбинация от фактори като необяснени и предимно недиагностицирани психични състояния, проблеми при отглеждането, злоупотреба, сексуална експлоатация в семейството и други фактори, включително крайна бедност.

- Конкретни групи момчета и транссексуални лица от ромски произход са особено уязвими към трафик с цел сексуална експлоатация, а някои вече са били жертва на такава. Въпреки това, момчетата и транссексуалните лица не попадат в обхвата на механизмите за идентификация на жертви на трафик и по този начин не получават достъп до съществуващото подпомагане.
- Необходими са значителни усилия от страна на доставчици на услуги, теренни работници, органи за закрила на детето и за борба с трафика, за да се осигури **директна идентификация на трафика на момчета и транссексуални лица, предлагащи сексуални услуги.**
- Стъпка в посока по-лесната идентификация трябва да бъде направена както в самата общност, където мъжката и транссексуална проституция обикновено е видима, макар и все още стигматизирана, така и в държавите дестинации.
- Следва да бъдат насочени усилия в борбата със сексуалната експлоатация в рамките на

държавните институции за отглеждане на деца.

- Индикатори за трафик, използвани за идентифицирането на сексуална експлоатация на жени, трябва да бъдат преразгледани и адаптирани, за да отразяват адекватно ситуацията с мъжката и транссексуална проституция.
- Правоприлагащите органи, институциите за закрила на детето и съдебните органи трябва да бъдат по-чувствителни към рисковете от трафик с цел сексуална експлоатация на момчета и транссексуални лица. Доказателства, събрани на база на житейските истории на момчета и транссексуални лица, могат да служат с цел да информират и повишават осведомеността на всички заинтересовани страни, занимаващи се с анти-трафик дейности.
- Трябва да бъдат създадени специални обучения за идентифицирането на момчета и транссексуални лица, жертва на трафик с цел сексуална експлоатация. Обученията трябва да бъдат базирани на събрана емпирична информация и интервюта с жертвите. Обученията трябва да предоставят информация за секс пазарите за мъжка проституция, профила на жертвите, фактори на уязвимост, както и реални случаи, базирани на признания на жертви.

Защита и подпомагане на деца, жертви на трафик

Идентифицирани са няколко недостатъка в предоставянето на подпомагане на деца, жертви на трафик, в седемте страни на изследването. Някои от тези недостатъци са с особено силно негативно влияние върху ромските деца, жертви на трафик.

Първо, пет от седемте държави **нямат национален механизъм за насочване** на жертви на трафик. Такива механизми съществуват само в

България и Румъния. Липсата на национални механизми за насочване пречи на идентификацията на жертвите и не предоставя насочване и регулация с цел по-ефективно взаимодействие между заинтересованите страни в процеса на подпомагане на жертвите. Специални механизми за взаимодействие са създадени от институциите на местно ниво в Австрия, но те не са официални национални процедури за насочване и подпомагане на жертвите.

В повечето от страните **липсват официални процедури за оценка на риска** преди насочване и репатриране на децата жертви на трафик. Официални процедури за оценка на риска има в българския механизъм за насочване. Подслонът *Drehscheibe* във Виена е създал мрежа от контакти със съответните заинтересовани страни в някои държави на произход, което облекчава проследяването на семейството на детето жертва на трафик. Въпреки това на практика с приоритет се гледа на експедитивното завръщане на децата в тяхната страна на произход. Доказателства от случаи на деца, репатрирани до България, разкриват, че в някои случаи децата пристигат с непълна документация и преди провеждането на оценка на риска, която може да установи рисковите фактори в семейството за повторен трафик. В Словакия няма никакви изисквания по отношение гарантиране откриването на членове на семейството в държавата на произход на детето и също така няма формални изисквания за оценка на най-добрия интерес на детето относно връщането му в семейството. Има единствено общи изисквания, отнасящи се до задължения в рамките на Конвенцията за правата на детето, включително определянето на най-добрия интерес на детето.

Липсата на **финансиране и капацитет на материалната база за предоставянето на подпомагане за децата жертви на трафик** е общ проблем за всички изследвани страни. Ограниченият капацитет на централните за деца, жертви на трафик и злоупотреба, е особено сериозен проблем.

Двете главни страни, източници на жертви на трафик в ЕС – България и Румъния – проявяват някои общи проблеми в системата за подпомагане

и защита на деца, което в голяма степен засяга ромските деца, жертва на трафик. **Предизвикателства в комуникацията между местните органи, ангажирани с подпомагане и закрила на детето**, влошават значително качеството и ефективността на подкрепата към ромските деца, жертва на трафик. В България децата жертви на трафик, репатрирани от чужбина, обикновено са настанени в кризисен център. Предоставеното подпомагане е наблюдавано от социален работник/служител в Отдел закрила на детето (ОЗД) в рамките на кризисния център, докато друг ОЗД е ангажиран с установяване на контакт и връзка със семейството на детето се цел да подготвят родителите или настойниците за предстоящата реинтеграция на детето. Липсата на координация между двата ОЗД и кризисните центрове оставя кризисните центрове напълно дезинформирани за дългосрочната реинтеграция, която предстои на детето. Подобна несигурност и липса на информация за бъдещето е причина за сериозно безпокойство у децата, подпомагани в кризисния център.

Липсата на опит и в някои случаи **нежеланието** на социалните работници да работят със сегрегирани и социално изключени ромски общности, които са във висок риск от трафик, е друг дефект в системите за закрила на детето, идентифицирани във всички държави на произход на жертвите. Подобни нагласи са резултат от редица фактори като **претовареност** на социалните работници, което им предоставя много ограничена възможност за работа на терен и задълбочено подпомагане на семействата в риск, **липсата на мотивация** за работа в трудни и крайно бедни общности, което също е свързано с ниското заплащане, предлагано на социалните работници в Източна Европа. **Голямото текучество** в тази професия, породено от лошите условия на работа и високите нива на стрес, блокира създаването на дългосрочна връзка на доверие между социалните работници и ромските общности. Не на последно място, **предразсъдъци и расизъм към ромските общности** могат да възпират социалните работници от адекватна подкрепа за ромските

семейства. Тези предизвикателства стопират както възможността за предотвратяване на трафика на деца, така и ефективността на подпомагането, предоставено на децата жертви на трафик и техните семейства.

Предизвикателствата пред създаване на връзка на доверие между децата и органите за закрила на детето съществуват още и в **страните дестинации** на жертвите. Социалните работници в Италия, Австрия и Гърция **не говорят езика на детето**, жертва на трафик. По този начин, най-често децата не се доверяват или не разчитат на подкрепа на социален работник, докато поддържат контакт с трафиканта. Това води до **висок процент на бягствата** от приюти и институции за закрила на детето. Например в приюта *Drehscheibe* 63 % от децата напускат предварително и изчезват.

Липсата на материална база за дългосрочен престой на децата, чиито най-добър интерес е да не се завръщат при техните семейства, е друг проблем на дългосрочното подпомагане в държавите на произход. В Словакия има недостиг на така наречените „домове наполовина“ за деца, които са напуснали приютите за деца. Малкото достъпни домове предпочитат да подслоняват „здрави“ деца и може да не са склонни да подслонят деца със специални здравословни или психологически нужди. Слаборазвитата дългосрочна грижа за децата в риск и децата жертви на трафик е идентифицирана и в България. Децата жертви на трафик, напуснали временната грижа на кризисните центрове, са най-често върнати на техните семейства и препратени до държавни институции, които предлагат ниско качество на грижа за детето. Поради липсата на достатъчно услуги, имитиращи семейна среда, децата често биват връщани на техните семейства и настойници без да бъде проведена внимателна оценка на средата и потенциалния риск от повторен трафик, когато родителите или настойниците са съучастници в престъплението.

На последно място, **липсата на механизми за наблюдение и оценка** на подпомагането, предоставено на деца, жертви на трафик, е проблем, идентифициран във всички страни на изследването, във всички фази на подпомагане.

Това оставя малка възможност за оценяване на ефективността на предоставеното подпомагане, идентифицирането на липси, консултирането и наблюдаването на опитите за подобрене. Не е изненадващо, че подпомагането, предоставено на ромските деца, жертви на трафик, не успява да посрещне техните нужди, като запазване на културната идентичност, и е неустойчиво, тъй като повечето от децата са реинтегрирани във високо рискова среда, което води до повторен трафик.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

- Има няколко недостатъка в закрилата и подпомагането, предоставени на деца, жертви на трафик. Пропуските са свързани с **осигуряването на адекватна координация между всички заинтересовани страни**, ангажирани в насочването и закрилата на децата, жертви на трафик, и **извършващи обстойни оценки на риска** и идентифициране на най-добрия интерес на детето преди репатрирането и осигуряване на ефективни наблюдения и оценка на всички фази на подпомагане.
- В допълнение, всички държави изпитват затруднение в осигуряването на **адекватно финансиране** на материалната база за деца, жертви на трафик.
- Печеленето на доверието на жертвите на експлоатация с цел просия и джебчийство е особено трудна за органите за закрила на детето и доставчиците на услуги задача, поради **липса на възприемане за експлоатация** у децата, особено когато родители и настойници са съучастници или замесени.
- Подпомагането на ромски деца, жертви на трафик в държавите на произход е затруднено от **липсата на достъп** до ромските общности от страна на социалните работници и **липсата на мотивация да работят** с крайно маргинализирани семейства.

- Липсата на **внимателна оценка на социалната ситуация** на всяко дете, жертва на трафик, и **пропуските в комуникацията** между заинтересованите страни, ангажирани в предоставянето на подпомагане, често прави подкрепата неефективна и излага детето на риск от повторен трафик.
- Страните-членки трябва да създадат **Национални механизми за насочване и подпомагане** и закрила на деца, жертви на трафик. Управлението на механизмите трябва да бъде **наблюдавано и редовно оценявано**.
- **Процедури за координация на местно ниво** между заинтересованите страни, ангажирани в закрила на детето и подпомагане, също трябва да бъдат създадени и формализирани и тяхното изпълнение трябва да бъде наблюдавано. На местно ниво трябва да бъдат предоставени възможности за обмяна на **опит и добри практики** в подпомагането на деца, жертви на трафик.
- Държавите-членки трябва да оценят **капацитета на съществуващата материална база за настаняване** на деца, жертви на злоупотреба и трафик, с цел да оптимизират мрежата за подкрепа и да изградят нови помещения като временни

центрове и центрове от семеен тип в райони, в които те са най-нужни.

- **Назначаването на членове на ромските общности** в институциите за закрила на детето трябва да бъде окуражено чрез стипендии и специализирани програми. Ромите трябва да бъдат включени във всички нива за закрила на детето и социално подпомагане, включително като социални работници, вземащи решения и експерти.
- **Центровете, базирани в общността и предоставящи социални услуги**, трябва да вземат участие в предоставянето на подпомагане и закрила на ромските деца. Те трябва да са активни в създаването на контакти със семействата на жертвите, оценяването на семейната среда, предоставянето на подкрепа за реинтеграцията на детето в случаите, в които това е най-добрият интерес на детето. Центровете, базирани в общността, също имат ключова роля в предотвратяването на трафика чрез идентифициране на семейства в риск, предоставянето на социално подпомагане, повишаването на осведомеността за риска от експлоатация и сигнализирането на съответните институции.